

Basic English Grammar Workbook

Preparing Missionaries for the
American Council on Teaching Foreign Languages (ACTFL) OPIc
Test and Certification

**Sukaranang Gramatika sa Iningles
alang sa mga Tawo
kinsa limitado ang pagsulti og Iningles**

Cebuano

Use a pencil to fill in the blanks for this Workbook.

Pagkat-on og Iningles

Kon dili Iningles ang imong sinultihan, kinahanglan nimo kining tun-an isip usa ka misyonaryo. Mopanalangin kini kanimo atol sa imong misyon ug sa tibuok nimong kinabuhi. Ang pagkat-on og Iningles makapahimo kanimo sa pagtabang sa pagtukod sa gingharian sa Ginoo sa dugang pa nga mga paagi ug mamahimong panalangin alang kanimo ug sa imong pamilya. (Isangyaw ang Akong Ebanghelyo, p. 154)

Pagkat-on uban sa Imong mga Kompanyon

Tabangi ang imong mga kompanyon nga makasinati og mga kalampusan ug makaangkon og pagsalig diha sa paspas nga pagkat-on sa pinulongan kutob sa mahimo. Dayga sa sinsero ug sa makanunayong paagi ang imong mga kompanyon ug ang uban nga mga misyonaryo kalabut sa ilang pag-uswag. Pagmatngon nga dili ka makasulti o makabuhat og butang nga mahimong makapaluya sa ilang pasalig, pero ayaw sila panalipdi nga dili na hinoon sila makakat-on. Ayaw ihikaw ang panabang kon gikinahanglan. (Isangyaw ang Akong Ebanghelyo, p.159)

Talaan sa mga Sulod

Giya sa Paglitok	2
Leksyon 1 Mga Puli sa Pangalan (Pronouns), Mga Impinitibo (Infinitives), Mga Berbo (Verbs) sa Kapanahunang Karon (Present Tense)	3
Leksyon 2 Kaabag nga Berbo (Auxiliary Verb) nga “TO DO” sa Kapanahunang Karon (Present Tense)	7
Leksyon 3 Ang Berbo “TO BE”	8
Leksyon 4 Ang Gamit sa “There is” ug “There are”	9
Leksyon 5 Mga Kaabag nga Berbong Modal (Auxiliary Modal Verbs) nga (Would, Could, Should, Can)	12
Leksyon 6 Kapanahunang Umaabut (Future Tense) nga naggamit sa “GOING TO”	15
Leksyon 7 Kapanahunang Umaabut (Future Tense) nga naggamit sa “WILL”	18
Leksyon 8 Yano nga Kapanahunang Milabay (Simple Past Tense)	21
Leksyon 9 Gitipong Karon nga Perpektong Kapanahunan (Compound Present Perfect Tense)	25
Leksyon 10 Gitipong Milabay nga Perpektong Kapanahunan (Compound Past Perfect Tense)	27
Leksyon 11 Perpektong Kapanahunan nga may Kaabag nga mga Berbong Modal (Perfect Tense with Auxiliary Modal Verbs)	28
Leksyon 12 Karon nga Progresibong Kapanahunan (Present Progressive Tense)	30
Leksyon 13 Mga Panghulagway: Mga Adhetibo (Adjectives), Mgs Adberbio (Adverb) ug Mga Hugpong sa mga Pulong nga Preposisyon (Prepositional Phrase)	36
Regular nga mga Berbo (Regular Verbs)	45
Irregular nga mga Berbo (Irregular Verbs)	47

Giya sa Paglitok

I. Mga Tunog sa Alpabeto nga Iningles

A (ey)	B (bi)	C (si)	D (di)	E (i)	F (ef)
G (gi)	H (eych)	I (ay)	J (jay)	K (key)	L (el)
M (em)	N (en)	O (ow)	P (pi)	Q (kyu)	R (ar)
S (es)	T (ti)	U (yu)	V (vi)	W (dobolyu)	X (eks)
Y (way)	Z (zi)				

II. Mga Tunog sa Vowel sa Iningles

May lima ka (5) vowel sa alpabeto. Sa Iningles, labaw pa sa usa ka tunog ang matag vowel. Ang paglitok niini nga mga tunog sa vowel sa hustong paagi nagpiho kon ang usa ka tawo nagsulti ba nga may punto (accent) o wala.

Mga Vowel

<u>Mga Vowel</u>	<u>Mga Ehemplo sa Iningles</u>
“a”	late, pray, say, name, date, ate, main
“a”	ball, want, wash, caught
“a”	fat, dad, man, cat, add, back, ask, at
“e”	me, see, be, she, before, he, sleep
“e”	enter, end, sent, them, bless, help
“i/y”	kite, fight, mine, ride, kind, why, my
“i/y”	did, it, with, myth, in, gift, miss, him, sit
“o”	only, go, old, over, most, don't, no, so, both
“o”	got, hot, not, from, on, stop, off, top, often
“o”	broom, cool, food, moon, noon, soon, to, do
“o”	book, good, hood, look, stood, wood,
“u”	duty, flute, student, human, future, music
“u”	use, union, peculiar, uniform
“u”	but, cut, us, sun, under, up, just, run, must
“u”	put, bush, cushion, push

PAHINUMDOM: Ingon nga imong mamatikdan, ang sama og tunog nga vowel mahimong ikauban sa lain-laing mga vowel (o mga kombinasyon sa mga vowel nga wala ilakip dinhi). Ang misyonaryo nga taga-North America makatabang kanimo sa paglitok.

III. Mga Tabang sa Paglitok

- Aron mamaayo ang imong punto (accent), paminaw og maayo kon ang taga-North America nga misyonaryo mosulti og Iningles.
- Pagbansay sa kusog nga tingog sa mga pulong nga aduna sa tanan nga mga tunog sa vowel.
- Ayaw kahadlok sa pagsulti og Iningles!** Tanan makahimo og mga sayop; kana dili importante. **Ang mas kanunay nimo nga pagsulti, mas magkadiyutay ang imong sayop nga mahimo, ug imong mapalambo ang imong punto (accent).**

LEKSYON 1: MGA PULI SA PANGALAN, MGA IMPINITIBO, MGA KONHUGASYON SA BERBO SA KAPANAHUNANG KARON (PRONOUNS, INFINITIVES, VERB CONJUGATIONS IN THE PRESENT TENSE)

I. Personal nga mga Puli sa Pangalan (Subject Pronouns)

Ang personal nga mga puli sa pangalan (subject pronouns) sa Iningles may importante nga bahin. Kini importante kaayo nga **MEMORYAHON ANG MGA PULI SA PANGALAN** tungod kay kini nagsulti kanato kon sa unsa nga persona ang usa ka tawo nagsulti. Kining personal nga mga puli sa pangalan kanunay nga nag-una sa berbo.

Personal nga mga Puli sa Pangalan*

<u>Pang-usa (Singular)</u>	<u>Pangdaghan (Plural)</u>
I	We
You	You (all) **
They	"
She	"
It	"

* Ang mga puli sa pangalan kanunay nga **pangpuli alang sa mga pangalan**.

** Niini nga higayon atong gamiton ang pulong “all” sa pagpakita nga ang “you” pangdaghan (plural).

II. Mga Berbo Impinitibo (Infinitive Verbs)

Sa Iningles sayon ang pagporma og berbo impinitibo. Ang kinahanglan lamang natong buhaton mao ang pagbutang sa preposition nga “to” una sa berbo.

Mga Ehemplo: to walk, to eat, to sleep

Busa, sa Iningles gikinahanglan nato ang **duha ka mga pulong** aron sa pagporma og berbo impinitibo. Kon dili kita mogamit og duha ka mga pulong sa Iningles, kita wala maggamit sa impinitibo sa husto nga paagi.

Sa Iningles ang impinitibo gigamit sa pagporma sa kapanahunang karon (present tense). **Ang preposition nga “to” gikuha** ug ang berbo anaa sa kapanahunang karon.

III. Mga Konhugasyon sa Berbo (Verb)

- A. Aron makonhugar sa Iningles, kinahanglan gayud nga atong memoryahon og maayo ang personal nga mga puli sa pangalan niini nga pinulongan.

Sa Iningles kini HINGPIT NGA GIKINAHANGLAN ang pagsulti sa puli sa pangalan ug sa berbo. Dili lamang kita makaingon og “want,” kinahanglan gayud nga kita moingon og “we want.”

- B. **Sunda ang mga instruksyon** aron makonhugar ang mga berbo diha sa kapanahunang karon (present tense) sa Iningles

1. **To want: I want.**

(Pulihi ang preposisyon nga “to” alang sa puli sa pangalan nga “I”).

- C. Ang sama nga paagi gisunod sa tanang uban nga mga puli sa pangalan, nga mao, ang pagpuli sa preposisyon “To” alang sa **He, She, It, We, You (all) ug They.**

Mga Ehemplo: To Want (Impinitibo-Infinitive)

I want	We want
You want	You (all) want
He wants	They want
She wants	“ “
It wants	“ “

- D. **Mga pahayag nga nagtabang kanatong mas makasabut sa mga konhugasyon:**

I want to eat.	He wants to leave now
You want to see me.	She wants to study
We want to buy it.	It wants to rain
You (all) want to have it.	
They want to write.	

IV. Ang Ikatulong Persona nga Puli sa Pangalan (The Third Person Pronoun)

- A. Kon ikaw magkonhugar og mga berbo, kinahanglan nga imong hinumduman nga ang mga butang lamang nga mausab mao ang personal nga mga puli sa pangalan. Ang mga berbo magpabilin nga mao lamang gayud gihapon, **gawas diha sa ikatulong persona nga pang-usa (he, she, it)**, dinhi kinahanglan nga imong dugangan og “s” ang berbo.

Mga Ehemplo: (naggamit sa tanan nga personal nga mga puli sa pangalan):

I want to buy them.
You want to go.
He wants to cook them.
She needs to eat.
It comes rapidly.
We need to sleep.
You (all) need to go.
They eat often.

- B. Kon ang berbo nagtapos sa: -sh, -ch, -x, -s, -c, -z, kinahanglan gayud nga imong dugangan og “es” **diha sa ikatulong persona pang-usa (singular)**.

Mga Ehemplo:	to teach	He teaches.
	to wash	She washes.
	to relax	It relaxes.
	to press	He presses.
	to buzz	It buzzes.

- C. Kon kita mogamit sa mga berbo: “to go” ug “to do,” kinahanglan gayud nga atong hinumduman nga ato usab nga idugang ang “es” ngadto niini **diha sa ikatulong persona pang-usa**.

Mga Ehemplo:

<u>GO</u>				<u>DO</u>			
I	go	We	go	I	do	We	do
You	go	You (all)	go	You	do	You (all)	do
He	goes	They	go	He	does	They	do
She	goes	"	"	She	does	"	"
It	goes	"	"	It	does	"	"

D. Ang berbo nga “**to have**” lahi og diyutay. Aron makonhugar kini **diha sa ikatulong persona pang-usa**, atong gamiton ang “**has**” puli sa “**have**”.

Mga Ehemplo:	I	have	We	have
	You	have	You (all)	have
	He	has	They	have
	She	has	"	"
	It	has	"	"

V. Lista sa Kasagarang mga Berbo Impinitibo (Infinitive Verb)

to baptize	to need
to be	to pray
to buy	to read
to come	to say
to cook	to see
to do, make	to sell
to drink	to sing
to eat	to sleep
to get	to take
to go	to talk, speak
to have	to teach
to know	to want
to learn	to work
to like	to write
to meet	to walk

HOMEWORK: Butangi og husto nga berbo sumala sa subject nga puli sa pangalan.

1. (to want) I _____ a new coat.
2. (to need) She _____ to eat more.
3. (to have) He _____ a pretty house.
4. (to go) John _____ to school.
5. (to sing) We _____ hymns.
6. (to learn) They _____ English.
7. (to work) I _____ everyday.
8. (to sell) You _____ apples.

Memoryaha ang lista sa mga berbo ug paghimo og mga sentence uban sa mga berbo. Gamit og lain-lain nga personal nga mga puli sa pangalan.

LEKSYON 2: ANG BERBO nga “TO DO” SA KAPANAHUNANG KARON

I. Konhugasyon sa Kaabag nga Berbo (Auxiliary Verb) “to do”

<u>Pang-usa (Singular)</u>		<u>Pangdaghan (Plural)</u>	
I	do	We	do
You	do	You (all)	do
He	<u>does</u>	They	do
She	<u>does</u>	"	"
It	<u>does</u>	"	"

II. Pangpangutana nga Porma (Interrogative Form) uban sa Kaabag nga mga berbo “Do” ug “Does”

A. Sentence: **I WANT TO WRITE LETTERS.**

B. Sunda ang mga panudlo:

1. Tan-awa ang konhugasyon sa berbo “to do” sa ibabaw.
2. Ibutang ang kaabag (auxiliary) nga “**Do**” diha sa sinugdanan sa sentence (naggamit og dagko nga letra).
3. Ibutang ang question mark (?) sa katapusan lamang.

C. Mga Ehempro: **I WANT TO WRITE LETTERS
DO I WANT TO WRITE LEWTTERS?**

D. Ang sama nga paagi sundon sa tanan nga mga pahayag, naghinumdom nga ikaw kinahanglan nga maghunahuna sa kaabag nga berbo nga tukma sa matag puli sa pangalan. (Hinumdumi nga ang mao lamang nga personal nga mga puli sa pangalan diin ang kaabag nga berbo mausab mao ang mga: **he, she it** – ikatulong persona pang-usa)

Ubang mga Ehempro	We want to write letters.
	Do we want to write letters?
	She wants to write letters.
	Does she want to write letters?
	They want to write letters.
	Do they want to write letters?

PAHINUMDOM: Hinumdumi nga kon naggamit og kaabag nga berbo “does” sa pangutana (tukma sa he, she, it) kinahanglan gayud nga imong kuhaon ang “s” sa tinuod nga berbo.

Mga Ehemplo:

She wants a new house
Does she want a new house
He likes to play tennis.
Does he like to play tennis?

LEKSYON 3: ANG BERBO “TO BE”

I. Konhugasyon sa Berbo “to be” sa Kapanahunang Karon

Pang-usa

I **am**
You **are**
He **is**
She **is**
It **is**

Pangdaghan

We **are**
You (all) **are**
They **are**
" "
“ ”

PAHINUMDOM: Ang “**am**” kauban lamang sa **I**.
Ang “**is**” kauban lamang sa **he, she, it**.
Ang “**are**” kauban sa **nahibilin nga mga puli sa pangalan**.

PAGBANSAY: Isulat ang husto nga porma sa berbo “to be”(am, is, are) sumala sa subject sa puli sa pangalan (subject pronoun).

1. You _____ a faithful member.
2. _____ from Costa Rica.
3. He _____ my bishop.
4. We _____ brothers.
5. They _____ happy people.
6. Where _____ you?
7. John _____ a good student.
8. She _____ beautiful.

II. Pangpangutana nga Porma

A. Sentence: I AM HAPPY.

B. Sunda ang mga instruksyon:

1. Pangitaa ang gikunhugar nga porma sa berbo “to be” (**am**) ug ibutang kini sa sinugdanan sa sentence.
2. Butangi og “?” sa katapusan sa sentence.

C. Mga Ehemplo: I am happy.

Am I happy?

He is sad.
Is he sad?

You are tall
Are you tall?

I am sick
Am I sick?

PAGBANSAY: Usba ang sunod nga mga sentence ngadto sa pangpangutana nga porma.

1. My family is very happy.

2. We are good friends.

3. I am an honest person.

4. My dad is a smart man.

LEKSYON 4: THERE IS ug THERE ARE

I. Aron Masulti nga Usa ka Butang Anaa sa Kapanahunang Karon sa Iningles Gamiton Nimo ang Duha ka mga Pulong:

“There is” kon kita nagsulti og pang-usa, ug
“There are” kon kita nagsulti og pangdaghan.

A. Mga Ehemplo: **THERE IS A HOUSE ON THAT HILL.**
(A house is located on that hill.)

THERE ARE HOUSES ON THAT HILL.
(Houses are located on that hill.)

There is a piece of cake in the refrigerator.
(A piece of cake is located in the refrigerator.)

There are two pieces of cake in the refrigerator.
(Two pieces of cake are located in the refrigerator.)

There is a man on the corner.
(A man is located on the corner.)

There are many men on the corner.
(Many men are located on the corner.)

B. Kasagaran gigamit nato ang mubo nga porma: **There is:** **There's**
There are: **There're**

Ehemplo:

There's a fly in my soup.
(There is a fly in my soup.)
There're flies in my soup.
(There are flies in my soup)

II. Ang Kapanahunang Milabay (Past Tense) Giporma Gigamit ang Berbo “to be” diha sa Kapanahunang Milabay. (**there was, there were**). Walay mubo nga porma.

A. Mga Ehemplo:

There is plenty of time.
There was plenty of time.
There are many investigators.
There were many investigators.

III. Pangpangutana nga Porma

A. **Sentence:** THERE'S ONLY ONE APPLE.

B. **Sunda ang mga instruksyon:**

1. Ilisi ang berbo “to be” (is, are) sa sinugdanan sa sentence.
2. Butangi og“?” sa katapusan sa sentence.

C. **Mga Ehemplo:** There is only one apple. Is there only one apple?

There are six elders on the bus.
Are there six elders on the bus?

There is a lot of confusion in the world
Is there a lot of confusion in the world?

There were many people hurt.
Were there many people hurt?

There was a big animal in the road
Was there a big animal on the road?

PAGBANSAY: Usba ang mosunod nga mga sentence ngadto sa pangpangutana nga porma.

1. There was a “golden” family in that house.
3. There are four books of scripture.

2. There were six discussions to teach.

4. There is only one true church.

IV. Negatibo nga Porma (Negative Form)

A. **Sentence:** THERE'S AN APPLE ON THE TABLE.

B. **Sunda ang mga instruksyon:**

1. Pangitaa ang berbo “to be” (is, are).
2. Ibutang ang negatibo nga **not human sa berbo (is not, isn't)**

PAHINUMDOM: *Human sa negatibong porma nga “**isn't,**” gamiton nato ang “**a**” o “**an**” ug human sa nagatibong porma nga “**aren't,**” gamiton nato ang “**any**” o “**a number**” sa dili pa ang pangalan.

C. **Mga Ehemplo:** THERE IS NOT (ISN'T) AN APPLE ON THE TABLE.

There **is** money in your wallet.
There **isn't** any money in your wallet.

There **were** oranges in the store.
There **weren't** any oranges in the store.

PAGBANSAY: Usba kini nga mga sentence ngadto sa negatibong porma.

1. There’s a museum downtown.	3. There’s a hardware store on 10 th Avenue.

2. There were two jewelry shops.	4. There was a mouse under my bed.

V. Negatibong Porma nga Pangpangutana

A. Sentence: THERE ISN'T AN APPLE ON THE TABLE

B. Sunda ang mga instruksyon

1. Pangitaa ang negatibo nga porma sa berbo **“to be” (isn”t)** ug balhina kini ngadto sa sinugdanan sa sentence.
2. Butangi og **“?”** ang katapusan sa sentence.

C. Mga Ehemplo: ISN'T THERE AN APPLE ON THE TABLE?

There **isn’t** any time left.
Isn’t there any time left?

There **wasn’t** any time left.
Wasn’t there any time left.

There **aren’t** any books in here.
Aren’t there any books in here?

There **weren’t** any books left.
Weren’t there any books in here?

PAGBANSAY: Usba kini nga mga sentence ngadto sa negatibong porma nga pangpangutana.

1. There aren't any friendly people here.	7. There wasn't a doorbell to ring.

2. There aren't any missionaries here.	8. There isn't any milk in the house.

3. There isn’t any bread in the store.	9. There weren’t any contacts today.

4. There aren’t many buses in town?	10. There wasn’t any problem with the car.

5. There aren’t any bapstims this week.	11. There weren’t any members here

6. There aren’t any animals in the house.	12. There wasn’t enough time to wait.

LEKSYON 5: KAPANAHUNANG KONDISYONAL NAGGAMIT OG KAABAG NGA MGA BERBONG MODAL (CONDITIONAL TENSE USING AUXILIARY MODAL VERBS) (WOULD, COULD, SHOULD, CAN)

1. Ang kaabag nga mga berbong modal (auxiliary modal verbs) – would, could, should, can.

A. WOULD

1. Butangi og “would” sa dili pa ang tinuod nga berbo.

- 2. Mga Ehemplo:** I like to read.
would like to read.

They have success.
They would have more success if they had more faith.

We are happy
We would be sad if we lost.

B. COULD

1. Kini nga berbo mahimong may tulo ka mga kahulugan, nag-agad sa kinatibuk-ang kahulugan.

- a. Kini nangahulugan og kahimoan [potential] sa kasagaran.
- b. Kini nangahulugan og pagkahuman o posibleng pagkahuman kon kini nagpaila sa nangagi diha sa sentence. Usahay makakita ka og mga pulong nga nagpaila sa nangagi: kagahapon, miaging semana, ubp.
- c. Kini nangahulugan og kondisyonal kon kita adunay pulong nga (if) sa pagpaila sa kondisyonal nga porma.

2. Ibutang ang “could” sa dili pa ang tinuod nga berbo (could bring).

3. Mga Ehemplo:

- a. I could bring it tomorrow.
- b. She **could** speak better English last year.
- c. **If we could** buy them, **we would be** happy.

C. SHOULD

- 1. Ibutang ang “**should**” sa dili pa ang tinuod nga berbo.
(**come: I should come**).
- 2. Mga Ehemplo:

They **should** come earlier.

He **should** bring the books.

You **should** go home.

D. CAN (To Be Able, sa kapanahunang karon)

- 1. Ibutang ang “**can**” sa dili pa ang tinuod nga berbo.
(**see: I can see.**)
- 2. Mga Ehemplo:

I **can** see my house from here.

He **can** read a book.

PAHINUMDOM: Human sa kaabag nga mga berbong modal kini dili kinahanglan ang paggamit sa impinitibong “**to**” kon ang mga berbo gidungan paggamit uban sa laing tinuod nga berbo.

***Kita dili moingon:** I can to speak English.
Kinahanglan gayud kitang moingon: I can speak English.

***Kita dili moingon:** He can to buy the books.
Kinahanglan gayud kitang moingon: He can buy the books.

PAHINUMDOM: Sa kaabag nga mga berbo dili ka modugang og“s” ngadto sa mga berbo nga gikunhugar sa ikatulo nga persona (**he, she it**):

***Kita dili moingon:** He would reads it.
Kinahanglan kita moingon: He would read it.

PAHINUMDOM: Kon ang kaabag nga berbong modal gigamit uban sa berbong “to be” isip ang tinuod nga berbo, atong gamiton ang “**be**”.

She **can be** nice. I **could be** sorry. We **should be** here.

PAGBANSAY: Usba ang mosunod nga mga sentence ngadto sa kondisyonal nga porma naggamit sa kaabag nga mga berbong modal.

1. I like to go fishing. (Would)	4. He studies for two hours every day. (Could)
_____	_____
2. She is a good actress. (Can)	5. We love to study English. (Should)
_____	_____
3. My mom reads a lot. (Would)	6. He rides the bus every day. (Should)
_____	_____

II. Pangpangutana nga Porma

A. Sentence: **MARY WOULD LIKE TO SELL THEM.**

B. Sunda ang mga instruksyon:

1. Pangitaa ang kaabag nga berbong modal (would).
2. Ibutang kini sa sinugdanan sa sentence.
3. Butangi og “?” sa katapusan sa sentence.

C. Mga Ehemplo: **WOULD MARY LIKE TO SELL THEM?**

He could ride a bicycle.
Could he ride a bicycle?

They should rest more.
Should they rest more?

Louis can read rapidly.
Can Louis read rapidly?

PAGBANSAY: Usba ang mosunod nga mga sentence ngadto sa pangpangutana nga porma.

1. We would like to learn English.

2. My dad should visit America.

3. Our family can buy them all.

4. His uncle could take us to Tanzania.

5. You should travel to Namibia.

6. I can run very fast.

LEKSYON 6: KAPANAHUNANG UMAABUT (FUTURE TENSE) NAGGAMIT SA “GOING TO”

I. Mga Importanting Paagi aron Makat-unan og Maayo ang Kapanahunang Umaabut Naggamit sa “going to” sa Iningles.

A. Tun-i og maayo kon unsaon sa pagkonhugar ang berbo “to be”

I	am	We	are
You	are	You (all)	are
He	is	They	are
She	is	"	"
It	is	"	"

B. Gamita ang mosunod nga pormula aron makabuhat og mga sentence diha sa kapanahunang umaabut.

am
Puli sa Pangalan + is + going to + verb + ubang mga pulong
are

C. Mga Ehemplo: I + am + going to + cook + beans.
(I am going to cook beans.)

She is going to pray tonight.

We are going to find many “golden families.”

**PAGBANSAY: Humna ang mosunod nga mga sentence sumala sa ehemplo:
We will like our new companions.**

We are going to like our new companions

1. He will remember his mission.

2. We will learn two languages.

3. I will learn to speak English better.

4. They will eat everything.

5. She will be here tomorrow.

6. You will work this afternoon.

7. They will travel to Utah.

8. They will write letters.

9. It will be a good day.

10. The book will be interesting.

II. Porma nga Pangpangutana

A. Sentence: **HE IS GOING TO CLEAN HIS HOUSE.**

B. Sunda ang mga instruksyon:

1. Pangitaa ang gikunhugar nga porma sa berbo “to be”(is) ug ibutang kini sa sinugdanan sa sentence.
2. Butangi og “?” sa katapusan sa sentence.

C. Mga Ehemplo: **IS HE GOING TO CLEAN HIS HOUSE?**

She **is** going to go home.
Is she going to go home?

We **are** going to sing a song.
Are we going to sing a song?

I **am** going to write a letter.
Am I going to write a letter?

PAGBANSAY: Usba ang mosunod na mga sentence ngadto sa pangpangutana nga porma.

1. You are going to drink lemonade.	3. They are going to win the race.
_____	_____
2. They are going to find the church.	4. Mary is going to bake some cakes.
_____	_____

III. Negatibo nga Porma

A. Sentence: HE IS GOING TO CLEAN HIS HOUSE.

B. Sunda ang mga instruksyon:

1. Pangitaa ang gikunhugar nga porma sa berbo “to be” (is).
2. Dugangi og “not” human sa berbo (is not).
Gamita ang mubo nga porma: **isn't, aren't, I'm not**

C. Mga Ehemplo: HE ISN'T GOING TO CLEAN HIS HOUSE.

I am going to pray every day.
I'm **not (I am not)** going to pray every day.

They are going to work tomorrow.
They **aren't (are not)** going to work tomorrow.

She is going to buy a house.
She **isn't (is not)** going to buy a house.

PAGBANSAY: Usba ang mosunod nga mga sentence ngadto sa negatibo nga porma

1. You're going to find people to teach.	3. I am going to travel to Morocco.
_____	_____
2. Jared and I are going to study harder.	4. I am going to bring a Bible.
_____	_____

IV. Negatibong Porma nga Panpangutana

A. Sentence: HE ISN'T GOING TO CLEAN HIS HOUSE.

B. Sunda ang mga instruksyon:

1. Pangitaa ang negatibo nga porma sa berbo “to be”(isn't) ug ibutang kini ngadto sa sinugdanan sa sentence
2. Butangi og“?” sa katapusan sa sentence.

C. Mga Ehemplo: ISN'T HE GOING TO CLEAN HIS HOUSE?

We aren't going to read a book.
Aren't we going to read a book?
He isn't going to speak to me.
Isn't he going to speak to me?

PAGBANSAY: Usba ang mga sentence ngadto sa negatibo nga porma nga pangpangutana.

1. This apple isn't going to taste bitter.	3. She's not going to study French.
_____	_____
2. My nieces aren't going to fall asleep.	4. We aren't going to understand.
_____	_____

Buluhaton: Paghimo og mga sentence nga naggamit og “going to.” Usba ang matag sentence ngadto sa pangpangutana, sa negatibo, ug sa negatibong mga porma nga pangpangutana.

LEKSYON 7: KAPANAHUNANG UMAABUT (FUTURE TENSE) NAGGAMIT SA AKAABAG NGA BERBONG MODAL (AUXILLIARY MODAL VERB) “WILL”

I. Kapanahunang Umaabut Naggamit sa Kaabag nga Berbong Modal “will”

A. Sentence: **I BUY VEGETABLES EVERY DAY.**

B. Sunda ang mga instruksyon:

1. Pangitaa ang berbo (**buy**).
2. Ibutang ang “**will**” una sa berbo. (**will buy**)

C. Mga Ehemplo: **I WILL BUY VEGETABLES EVERY DAY.**

He cleans his room.

He **will** clean his room.

They go often.

They **will** go often.

PAHINUMDOM: Mahimo natong gamiton ang mubo nga porma uban sa “will”: I will – I’ll, you will – you’ll, he will – he’ll, she will – she’ll. will – it’ll, we will – we’ll, they will – they’ll.

PAHINUMDOM: Ang tinuod nga berbo anaa sa karon (present) ug wala gayud manginahanglan og “s” sa ikatulong persona pang-usa.

Dili kita moingon: He will sleeps.

Moingon kita: He will sleep.

PAGBANSAY: Usba ang mosunod nga mga sentence ngadto sa kapanahunang umaabut naggamit sa “will”. Isulat usab ang mubo nga porma.

1. I see him every day.5.

I will (I'll see him everyday.

5. We read the Bible often.

2. She likes to buy fruit in this store.

6. He eats a lot of peaches.

3. You write letters on Mondays.

7. They walk every day.

4. They send me money.

8. The sun rises in the morning.

II. Pangpangutana nga Porma

A. Sentence: I WILL BUY VEGETABLES EVERY DAY.

B. Sunda ang mga instruksyon:

1. Pangitaa ang berbo “will” ug ibutang kini sa sinugdanan sa sentence.
2. Butangi og “?” sa katapusan sa sentence.

C. Mga Ehemplo: WILL I BUY VEGETABLES EVERY DAY?

I'll sell it.

Will I sell it?

She will clean the house.

Will she clean the house?

They'll go tomorrow.

Will they go tomorrow?

PAGBANSAY: Usba ang mosunod nga mga sentence ngadto sa pangpangutana nga porma.

1. She'll get the prize soon.

2. We'll bring it today.

3. They'll sing again tomorrow.

4. He'll be here.

III. Negatibo nga Porma

A. Sentence: I WILL WRITE A LETTER.

B. Sunda ang mga instruksyon:

1. Pangitaa ang berbo “will”
2. Idugang ang “not” human sa berbo (will not, won't).

C. Mga Ehemplo: I WILL NOT (WON'T) WRITE A LETTER.

He will eat later.
He **will not** (won't) eat later.

I will finish the book.
I **will not** (won't) finish the book.

They will be late.
They **will not** (won't) be late

PAGBANSAY: Usba ang mosunod nga mga sentence ngadto sa negatibo nga porma.

1. Ann will buy a new watch.

2. They'll need to paint it again.

3. Peter and I will sell these tools.

4. We'll talk to your dad tomorrow.

IV. Negatibong Porma nga Pangpangutana

A. Sentence: THEY WON'T GO HOME.

B. Sunda ang mga instruksyon:

1. Pangitaa ang negatibo nga porma sa berbo “will” (“won't”) ug ibutang kini sa sinugdanan sa sentence.
2. Butangi ug “?” sa katapusan sa sentence.

C. Mga Ehemplo: WON'T THEY GO HOME?

They **won't** study much.
Won't they study much?

We **won't** drink it.
Won't we drink it?

PAGBANSAY: Usba ang mosunod nga mga sentence ngadto sa negatibong porma nga pangpangutana.

1. Teresa's parents won't come.

2. We won't be ready in an hour.

3. She won't be here soon.

4. They won't go with me.

BULUHATON: Usba ang matag sentence, ngadto sa pangpangutana nga negatibo, ug sa negatibo nga porma nga pangpangutana.

Ehemplo: We will drink milk.
Will we drink milk?
We will not (won't) drink the milk.
Won't we drink the milk?

1. The president will return at five.

2. They will have many opportunities.

3. I will wait for the bus.

4. You will arrive tomorrow.

**LEKSYON 8: YANO NGA KAPANAHUNANG MILABAY
(SIMPLE PAST TENSE)**

I. Adunay Duha ka mga Matang sa mga Berbo sa Yano nga Kapanahunang Milabay.

A. **Regular nga mga berbo:** Dugangan nato og “d” sa katapusan sa berbo kon kini nagtapos sa “e”, kon wala, dugangan nato og “ed”

Mga Ehemplo:

to close:	<u>closed</u>	to learn:	<u>learned</u>
to love:	<u>loved</u>	to play:	<u>played</u>
to dare:	<u>dared</u>	to climb:	<u>climbed</u>
to use:	<u>used</u>	to open:	<u>opened</u>

PAHINUMDOM: Ang paglitok sa regular nga mga berbo adunay tulo ka mga porma:

Group 1: Ang mga berbo nga nagtapos sa usa ka tunog nga adunay tingog (voiced), atong litukon ang “-ed” sama og “d” (dunay tingog).

play - played open - opened love - loved

Group 2: Ang mga berbo nga nagtapos og usa ka tunog nga walay tingog, atong litukon ang “-ed” sama sa “t” (walay tingog).

help - helped wish - wished work - worked

Group 3: Ang mga berbo nga nagtapos sa “d” o “t”, litukon nato ang “-ed” sama sa “ed” (litukon nato ang vowel)

start - started end - ended attend - attended

PAHINUMDOM: Aron makakat-on og daghan pa nga mga berbo sa kapanahunang milabay, tan-awa ang lista sa **regular nga mga berbo** sa mga pahina “00” [46–47].

B. Irregular nga mga berbo: Pormahon nato kini pinaagi sa pag-ilis sa hapit tanan nga mga berbo. (Importante nga memoryahon kini.)

Mga Ehemplo:	to buy:	bought	to bring:	brought
	to catch:	caught	to teach:	taught
	to eat:	ate	to say:	said
	to come:	came	to go:	went

PAHINUMDOM: Aron makakat-on pa og daghan nga mga berbo, sa kapanahunang milabay, tan-awa ang lista sa **irregular** nga mga berbo sa mga pahina “00” [48–50].

PAHINUMDOM: Sa kapanahunang milabay atong gamiton ang *preterite* ug ang imperpekto. Kon kita gustong mopaila og aksyon nga gibalik-balik og kadaghan sa lain-laing mga higayon nga milabay (ang imperpekto) makabutang kita, og “used to” una sa berbo.

Mga Ehemplo: **I used to buy** oranges.

I used to live in Utah.

C. Sentence: **I BUY THREE ORANGES.**

D. Sunda ang mga instruksyon:

1. Pangitaa ang berbo sa kapanahunang karon ug usba kini ngadto sa milabay.
2. Ang kapanahunang milabay dili mausab diha sa ikatulong persona pang-usa (I bought, he bought).

E. Mga Ehemplo: **I BOUGHT THREE ORANGES.**

I buy a new car.

He wins the game.

I **bought** a new car.

He **won** the game.

I buy three oranges.

They stand to give the prayer.

I bought three oranges.

They **stood** to give the prayer.

II. Pangpangutana nga Porma

A. Sunda ang mga instruksyon:

1. Kinahanglan nga gamiton ang kaabag nga berbo “**did**” (milabay sa kaabag nga berbo “**do**”).
2. Ibutang ang berbo “**did**” diha sa sinugdanan sa sentence.
3. Usba ang berbo “**bought**” ngadto sa kapanahunang karon (buy).
4. Butangi og “?” diha sa katapusan sa sentence.

B. Mga Ehemplo: **DID I BUY THREE ORANGES?**

She ate the apple.

Did she **eat** the apple?

They came to the house.

Did they **come** to the house?

We opened the door.

Did we **open** the door?

Pagbansay: Usba kining mga sentence ngadto sa pangpangutana nga porma.

1. She wanted to get a soft sofa.

2. Charles swam in a deep river.

3. Elaine and I liked to be lazy.

4. Your cousin and I found it.

5. I went to the hospital last week.

6. I taught the man a first lesson.

III. Negatibong Porma

A. Sentence: I BOUGHT THREE ORANGES.

B. Sunda ang mga instruksyon:

1. Pangitaa ang berbo (**bought**).
2. Ibutang ang negatibong kaabag nga “**didn’t**” una sa berbo.
3. Usba ang berbo ngadto sa kapanahunang karon (**didn’t buy**).

C. Mga Ehemplo: I DIDN'T BUY THREE ORANGES.

He liked the food.
He **didn't like** his food.

She made the cake.
She **didn't make** the cake.

I found a large dog.
I **didn't find** a large dog.

Pagbansay: Usba ang mga sentence ngadto sa negatibong porma.

1. My family liked to visit my grandmother.

2. She wanted to clean her house.

3. Lisa had to go to the city.

4. The dog ate all its food.

5. My brother wrote a good book.

6. I understood the doctrine.

IV. Negatibong Porma nga Pangpangutana

A. Sentence : I DIDN'T BUY THREE ORANGES.

B. Sunda ang mga instruksyon:

1. Ibutang ang negatibong kaabag nga (**didn't**) diha sa sinugdanan sa sentence. (Hinumdumi nga ang tinuod nga berbo (**buy**) anaa sa kapanahunang karon.)
2. Butangi og“?” diha sa katapusan sa sentence.

C. Mga Ehemplo: DIDN'T I BUY THREE ORANGES?

He **didn't** sell the car.

Didn't he sell the car?

She **didn't** know how to dance.

Didn't she know how to dance?

PAGBANSAY: Usba ang mga sentence ngadto sa negatibo nga porma sa pangpangutana.

1. Mary didn't buy me a drink.

2. Peter didn't look at them.

3. The teacher didn't erase the board.

4. You didn't steal those notebooks.

BULUHATON: Usba ang mosunod nga mga sentence gikan sa yano nga kapanahunang milabay ngadto sa negatibong mga porma

Regular nga mga berbo: (sunda ang unang ehemplo)

1. John opened the door.

John didn't open the door.

Didn't John open the door?

2. My grandfather lived many years.

3. My nephew left very early.

6. She remembered me.

7. He learned the verbs.

8. The chicken followed me.

4. The dog jumped.

9. My unclde helped me.

5. The young girl danced well.

10. The doctor looked at me.

LEKSYON 9: GITIPONG KARON NGA PERPEKTONG KAPANAHUNAN (COMPOUND PRESENT PERFECT TENSE).

I. Ang Gitipong Karon nga Perpektong Kapanahunan.

Kini giporma pinaagi sa kaabag nga berbo “to have” ug sa **milabay nga partisipulo (past participle)past participle.**

Ehemplo sa usa ka milabay nga partisipulo: **finished (to have finished)**

A. Ang pagkonhugar sa berbo “to have”.

Pang-usa

I **have**

You **have**

He **has ***

She **has ***

It **has ***

Pangdaghan

We **have**

You (all) **have**

They **have**

” ”

” ”

*Ang mao lamang nga kausaban anaa sa ikatulong persona pang-usa.

B. Adunay duha ka matang sa mga berbo diha sa milabay nga mga partisipulo

1. Regular nga mga berbo: Atong dugangan og “d” diha sa katapusan sa berbo kon kini nagtapos sa “e” kon wala , atong dugangan og“ed” (sama sa milabay nga kapanahunan).

Mga Ehemplo:	to close:	closed	to learn:	learned
	to love:	loved	to play:	played
	to dare:	dared	to climb:	climbed

2. **Iregular nga mga berbo:** Kini giporma pinaagi sa pag-usab sa hapit tanan nga berbo. Ang uban sama sa milabay ug ang uban lahi. **(IMPORTANTE NGA MEMORYAHON KINI)**

Mga Ehemplo:	to be: been	to bring: brought
	to go: gone	to teach: taught
	to eat: eaten	to say: said
	to come: came	to catch: caught

PAHINUMDOM: Aron makat-unan ang mga porma sa milabay nga mga partisipulo sa mga berbo, tan-awa ang lista sa **irregular nga mga berbo** sa pahina “00” [48–50].

I. Gitipong Karon nga Perpektong Kapanahunan

A. Sentence: MARY GOES TO THE MEETING.

B. Sunda ang mga instruksyon:

1. Pangitaa ang porma sa **“to have”** sumala sa subject.
Ang tanan niini naggamit og **“has”** gawas sa ikatulong persona pang-usa nga naggamit og **“has”**.
2. Ibutang ang **milabay nga partisipulo sa berbo** human sa porma sa berbo “to have” **(has gone)**

C. Mga Ehemplo: MARY HAS GONE TO THE MEETING.

They eat potatoes every day.
They **have eaten** potatoes every day.

Elder Thomas goes to church.
Elder Thomas **has gone** to church.

I love my companion.
I **have loved** my companion.

II. PAGBANSAY: Usba ang mosunod nga mga sentence sumala sa ehemplo.

1. We did our work
We have done our work.	4. I answered the questions.
_____
2. The children played football.
_____	5. He fought in the war.
_____
3. I always believe in Christ.
_____	6. They have spent the money.
_____

III. Pangpangutana nga Porma

A. Mga Sentence: **MARY HAS GONE TO THE MEETING**
MARY AND JOHN HAVE GONE TO THE MEETING

B. Sunda ang mga instruksyon:

1. Pangitaa ang kaabag nga berbo (**has o have**) ug balhina kini ngadto sa sinugdanan sa sentence.
2. Butangi og “?” sa katapusan sa sentence.

C. Mga Ehemplo: **HAS MARY GONE TO THE MEETING?**
HAVE MARY AND JOHN GONE TO THE MEETING?

LEKSYON 10: GITIPONG MILABAY NGA PERPEKTONG KAPANAHUNAN (COMPOUND PAST PERFECT TENSE)

I. Gitipong Milabay nga Perpektong Kapanahunan

A. Atong pormahon ang **milabay nga perpekto** naggamit sa kaabag nga berbo “to have” diha sa milabay nga “**had**” ug sa **milabay nga partisipulo (had finished)**.

1. **Ang konhugasyon sa kaabag nga berbo “to have” diha sa milabay kanunay nga had**”. (I had, You had, *He had, *She had, *It had, We had, They had). *Walay mga kausaban diha sa ikatulong persona pang-usa.
2. **Ang milabay nga mga partisipulo parehas sa tanan nga mga kapanahunan.**

B. Sentence: **YOU HAVE BEEN A MISSIONARY.**

C. Sunda ang mga instruksyon:

1. Pangitaa ang porma sa “to have” ug usba kini ngadto sa milabay nga “had”.
2. Ibutang ang **milabay nga partisipulo sa berbo (been)** human sa berbo nga “**had**”.

D. Mga Ehemplo: **YOU HAD BEEN A MISSIONARY.**

They have eaten potatoes.

They **had eaten** potatoes.

Elisa has made a dessert.

Elisa **had made** a dessert.

II. Pangpangutana nga Porma

A. Sunda ang mga instruksyon:

1. Pangitaa ang kaabag nga berbo (**had**) ug balhina kini ngadto sa sinugdanan sa sentence.
2. Butangi og “?” sa katapusan sa sentence.

B. Mga Ehemplo: **HAD YOU BEEN A MISSIONARY?**

I had learned all the verbs.

Had I learned all the verbs?

LESSON 11: GITIPONG KARON NGA PERPEKTONG KAPANAHUNAN NGA MAY KAABAG NGA MGA BERBONG MODAL WOULD, SHOULD, UG COULD (PRESENT PERFECT COMPOUND TENSE WITH AUXILIARY MODAL VERBS: WOULD, SHOULD AND COULD)

I. WOULD HAVE (would've)

A. Sentence: NELDA WOULD GO TO HER OFFICE.

B. Sunda ang mga instruksyon:

1. Pangitaa ang tinuod nga berbo (**go**) ug usba kini ngadto sa milabay nga partisipulo (**gone**).
2. Ibutang ang kaabag nga berbong modal “**would**” ug ang kaabag nga “**have**” una sa milabay nga partisipulo (**would have gone, would've gone**).

C. Mga Ehemplo: NELDA **WOULD HAVE GONE** TO HER OFFICE.

Lewis would have liked to go with them.

The elder would've baptized them if they had attended Sunday.

II. COULD HAVE (COULD'VE):

A. Sentence: THE CHILDREN COULD EAT CANDY.

B. Sunda ang mga instruksyon:

1. Pangitaa ang tinuod nga berbo (**eat**) ug usba kini ngadto sa partisipulo nga (**eaten**).
2. Ibutang ang kaabag nga berbong modal “**could**” ug ang kaabag nga “**have**” una sa partisipulo nga (**could have eaten, could've eaten**).

C. Mga Ehemplo: THE CHILDREN COULD HAVE (could've) EATEN CANDY.

That man could have walked faster.

If I could have helped her more, my mother wouldn't be so tired.

His mom could have written him more often.

III. SHOULD HAVE:

A. Sentence: SHE SHOULD PAY ATTENTION IN CHURCH.

B. Sunda ang mga direksyon:

1. Pangitaa ang tinuod nga berbo (pay) ug usba kini ngadto sa milabay nga partisipulo (**paid**).
2. Ibutang ang kaabag nga modal “**should**” ug ang kaabag nga “**have**” **una sa milabay nga partisipulo (should have paid, should've paid)**.

C. Mga Ehempto: SHE SHOULD HAVE PAID ATTENTION IN CHURCH.

I should have sewn my dress today.

They **should've cleaned** their apartment on Monday.)

PAHINUMDOM: Dili nato gamiton ang kaabag nga modal nga “**CAN**” diha sa perpektong mga kapanahunan. Gamiton lamang nato kini diha sa yano nga milabay nga kapanahunang “**COULD**”.

PAGBANSAY: Usba ngadto sa perpektong kapanahunan.

1. Your son should wait longer for her.
_____	4. We could walk to school.
_____
2. Her mom would go to the museum often.
_____	5. It could mean different things.
_____
3. He would open another can of fruit.
_____	6. The children should go to sleep.
_____

BULUHATON: Usba kini nga mga sentence sumala sa ehempto.

1. My dog has eaten his food. (should).
<u>My dog should have eaten his food.</u>	4. Karl has gone to the reunion. (should).
_____
2. My dad has planned better. (could)
_____	5. They paid us more (would)
_____
3. My sister has loved her children. (should)
_____	6. He has broken the window. (could)
_____

**LEKSYON 12: KARON NGA PROGRESIBONG KAPANAHUNAN
(PRESENT PROGRESSIVE TENSE)**

I. Karon nga Progresibong Kapanahunan

A. Tun-i pag-ayo kon unsaon sa pagkonhugar ang karon nga kapanahunan sa berbo **“to be”**:

I	am	We	are
You	are	You (all)	are
He	is	They	are
She	is	"	"
It	is	"	"

B. Tun-i pag-ayo kon giunsa pagporma ang **karon nga progresibo**

Ang mga lagda mao:

1. Ang karon nga progresibo sa kasagaran giporma pinaagi sa pagdugang og **“ing”** ngadto sa berbo.

Mga Ehempto:

sing	singing	throw	throwing
sleep	sleeping	mean	meaning

2. Kon ang berbo nagtapos sa “e” atong kuhaon ang “e” sa dili pa idugang ang “ing”.

Mga Ehempto:

ride	riding	shine	shining
drive	driving	come	coming

3. Kon ang berbo adunay usa ka silaba (syllable) ug nagtapos sa consonant ug ang vowel gilutok uban sa mubo nga paningog, atong **doublehon ang consonant sa dili pa idugang ang “ing”**.

Mga Ehempto:

get	getting	win	winning
run	running	sit	sitting

C. Atong pormahon ang progresibong karon pinaagi niini nga pormula:

am

Subject + is + verb + ing + other words.

are

Ehempto: I + am + eat + ing + a salad.

She **is giving** a talk.

We **are finding** many “golden families.”

D. Usab, kita makagamit sa mubo nga porma (mga minubo).

I am = I'm You are = you're He is = he's She is = she's
It is = it's We are = we're They are = they're

**PAGBANSAY: Usba ang mga sentence gikan sa karon ngadto sa progresibong karon.
Gamita ang minubo o mubo nga mga porma.**

1. They walk in the park.
_____	6. The teenager follows me.
_____
2. He thinks of an answer.
_____	7. I have a birthday next week.
_____
3. He serves a mission now.
_____	8. They wait for you.
_____
4. The child asks for alms.
_____	9. The prophet travels everywhere.
_____
5. Marilyn plays the piano.
_____	10. I give 30 lessons each week.
_____

II. Pangpangutana nga Porma

A. Sentence: HE IS LOVING HIS MISSION.

B. Sunda ang mga instruksyon:

1. Pangitaa ang gikunhugar nga berbo “to be” (is, am, are) ug balhina kini ngadto sa sinugdanan sa sentence.
2. Butangi og “?” sa katapusan sa sentence.

C. Mga Ehemplo: IS HE LOVING HIS MISSION?

She is writing a letter.
Is she writing a letter?

Your parents are coming to Africa.
Are your parents coming to Africa?

I am going home soon.
Am I going home soon?

We are working hard.
Are we working hard ?

III. Negatibong Porma

A. Sentence: **HE IS READING THE BOOK.**

B. Sunda ang mga panudlo:

1. Pangitaa ang gikunhugar nga porma sa berbo “to be” (am, is, are)
2. Idugang ang negatibo nga porma sa berbo. Gamita ang mubo nga porma:

Isn't, aren't

Am not (walay mubo nga porma). Atong gamiton ang **“I'm not”**.

C. Mga Ehempla: **HE ISN'T READING THE BOOK.**

I am working hard.

(I'm working hard.)

I'm not working hard.

I'm not working hard.

The woman is cooking.

(The woman's * cooking)

The woman **is not** cooking.

The woman **isn't** cooking.

My parents are building a house.

(My parents're* building a house.)

My parents **are not** building a house.

My parents **aren't** building a house.

*Ato kining litukon niini nga paagi, apan dili nato kini isulat niini nga paagi, dili nato kini isulat isip minubo.

IV. Negatibo nga Porma sa Pangpangutana

A. Sunda ang mga instruksyon:

1. Pangitaa ang negatibo nga porma sa berbo nga **“to be” (isn't)** ug ibutang kini sa sinugdanan sa sentence. Kanunay gamita ang **mubo nga porma**.
2. Butangi og **“?”** diha sa katapusan sa sentence

B. Mga Ehempla: **ISN'T HE READING THE BOOK?**

We aren't playing soccer today.

(We're not playing soccer today.)

Aren't we playing soccer today?

(Are we not playing soccer today?)

He isn't lying to us.

(He's not lying to us.)

Isn't he lying to us?

(Is he not lying to us?)

They aren't speaking to me.

(They're not speaking to me.)

Aren't they speaking to me?

(Are they not speaking to me?)

I'm not going home

(I'm not going home.)

(Am I not going home?)

V. Impormasyon (Wh) nga mga pangutana nga may Pangpangutana nga mga Pulong

A. Memoryaha ang Pangpangutana nga mga Pulong

Where?

When?

Why?

How?

What?

Which?

Who?

Whom? To whom?

With, For, Of By, To whom?

Whose?

How much ?

How many ?

How long?

B. Ibutang ang Pangpangutana nga Pulong diha sa sinugdanan sa pormula:

Pangpangutana + Kaabag + Subject + Tinuod nga Berbo + Ubang Pulong
Pulong Berbo

When	did	I	meet	you?
Where	will	they	eat	today?
How	have	the sisters	been living?	
Why	would	the bishop	call	me?

C. Mga Ehemplo:

He was listening to the radio.

Why was he listening to the radio?

John goes home next week?

When does John go home?

You are serving a mission.

Why are you serving a mission?

You have lived in Africa.

Where have you lived?

You found me.

How did you find me?

BULUHATON: Usba kini nga mga sentence sundon ang ehemplo:

1. You are studying English.

4. He is going to buy a car.

Why are you studying English?

I am studying English for my job.

2. You are going to work.

5. I love my companion.

3. The money is for John.

6. You speaking with someone.

D. WHOSE: Kon nagpasabut kita og usa ka gipanag-iya, atong gamiton ang “**whose**”. Usahay ang pangalan nasabtan apan wala ipahayag. Gamiton nato ang “**whose**” singular man o plural (**Whose is, Whose are**).

Whose	+	<u>pangalan</u>	+	berbo	+ubp.
Whose		(house)		is	this?
Whose		(dog)		is	that?
Whose		(pencil)		are	these?

Isulat ang mga pangutana alang niini nga mga tubag:

1. This is my backpack?

3. That is your book?

2. These are Mary’s shoes.

4. Those are our scriptures.

E. HOW MUCH _____? HOW MANY _____?

Kon kita mangutana, atong gamiton ang “**How much**” o “**How many**” nga ang pangalan nagsunod. Usahay ang pangalan nasabtan apan wala ipahayag.

<u>How much</u>	+	<u>pangalan</u>	+	<u>berbo</u>	+	<u>ubp?</u>
How much		(money)		do		you need?
How many		(children)		attend		Primary?
How many		(lessons)		have		you given?
How many		(new elders)		are		there?

Isulat ang mga pangutana alang niini nga mga tubag:

1. I have a lot of money.	3. I am going to buy two books?
_____	_____
2. We have a lot of time.	4. I have a lot of tracts.
_____	_____

F. WHAT + BE. Kon kita nangutana alang sa usa ka paghulagway, atong gamiton ang mosunod nga pormula:

<u>What</u>	+	<u>is</u>	+	<u>pangalan</u>	+	<u>like?</u>
What		is		your friend		like?
What		are		your parents		like?

Isulat ang mga pangutana niini nga mga pahayag pinaagi sa paggamit sa pormula sa ibabaw:

1. My companion is a happy person.	2. The mission is a good place.
_____	_____

G. WHAT? kauban sa berbo “to be”.

What is the capital of Egypt?

What is astronomy?

What are the products ... ?

What is your address

H. WHICH? Gamiton nato ang which kon kita mangutana alang sa usa ka kapilian o pagpili tali sa o pundok sa mga butang.

Which dress do you prefer?

Which meeting starts at 7:00?

Which boy is sick?

Which passengers have arrived?

Which book is interesting?

Isulat ang mga pangutana niini nga mga pahayag:

1. Love is serving others.
_____	4. "I Am a Child of God" is my favorite song?
_____
2. My name is Robert.
_____	5. The green dessert is more delicious.
_____
3. I prefer the brown hat.
_____	6. Salt Lake City is the capital of Utah
_____

LEKSYON 13: MGA PANGHULAGWAY: MGA ADHETIBO, MGA ADBERBIO UG MGA HUGPONG SA MGA PULONG NGA PREPOSISYON (MODIFIERS; ADJECTIVES, ADVERBS, AND PREPOSITIONAL PHRASES)

Mga Panghulagway diha sa mga sentence:

Ang mga panghulagway mao ang mga pulong o hugpong sa mga pulong nga mousab, mohulagway, ug mohatag og kalidad sa uban nga mga pulong. Gihimo niini ang sentence nga makitang mas makapahinam ug piho. Naghatag kini og mas daghan nga panagway sa tudling o ideya nga gipadala. Ang tulo ka matang sa panghulagway mao ang: **mga adhetibo, mga adberbio, ug mga hugpong sa mga pulong nga preposisyon.**

I. Mga Adhetibo (Adjectives)

Ang mga adhetibo naghatag og kalidad sa mga pangalan. Nagsulti kini kanato sa ilang kalidad, kolor, gidak-on, gidaghanon, ubp. Sa Iningles, gibutang kini una sa mga pangalan. Dili mausab ang gidaghanon ni ang sekso niini.

Mga Ehempro: **red book** **red house**
 red books **red houses**

A. Ang-ang sa Intensidad — Mga Pagtandi

1. Aron makahimo og mga pagtandi tali sa **duha** ka mga butang o mga tawo, kon ang adhetibo adunay usa lamang ka silaba, idugang nato ang **“-er than”** human sa adhetibo.

Mga Ehempto: Mary is short, but Ann is shorter than Mary.

Ana is taller **than** **Jane**.

Jane is shorter **than** **Ana**.

Lisa is smaller **than** **Tom**.

Tom is richer **than** **Lisa**.

PAHINUMDOM: Adunay kausaban sa spelling sa pipila ka mga adhetibo.

- a. Sa mga adhetibo nga may usa lamang ka silaba nga nagtapos sa consonant ug kansang vowel gilitok sa “mubo” nga tingog, atong doblehon ang consonant sa dili pa dugangan og **“er”**.

sad – **sadder**

hot – **hotter**

fat – **fatter**

big – **bigger**

- b. Kon ang adhetibo nagtapos sa **“y”**, atong ilisan ang **“y”** og **“i”** sa dili pa dugangan og **“er”**

happy – **happier**

pretty – **prettier**

- c. Sa pipila ka pangtandi nga mga adhetibo (comparative adjectives), ang mga pulong hingpit nga mausab:

bad – **worse**

many – **more**

good – **better**

far – **farther**

2. **Aron makahimo og mga pagtandi tali sa mga adhetibo nga adunay labaw sa usa ka silaba, atong pormahon kini pinaagi sa pagbutang og “more” una sa adhetibo ug “than” human sa adhetibo. (Dili nato gamiton ang “er than” human sa adhetibo)**

Ehempto: You are more correct **than** your sister.

This house is more expensive **than** the other house.

This job is more difficult **than** the last one.

PAGBANSAY: Sulati ang mga blangko sa mosunod nga mga sentence:

1. My sister is hot, but I am _____.
2. His car is fast, but our car is _____.
3. Michael is strong, but Philip is _____.
4. John is (weak) _____ Michael.
5. I'm a good student, but you're a _____ one.
That is expensive, but this is _____.

B. Ang -ang sa Intensidad – Mga Superlatibo

1. Sa paghimo og mga pagtandi sa superlatibo sa tulo o daghan pa nga mga butang o mga tawo kon ang adhetibo adunay usa ka silaba lamang, atong dugangan og “the”, sa una ug “est” human sa adhetibo.

Mga Ehemplo:

My house is nice.

Peter's house is nicer.

Paul's house is the nicest.

Anna is taller than Jane but Jim is the tallest.

Nelda is fatter than Ruth, but Mary is the fattest.

PAHINUMDOM: Usab, adunay **kausaban sa spelling**:

Fat: fattest

happy: happiest

Hot: hottest

big: biggest

PAHINUMDOM: Sa pipila ka **superlatibong mga adhetibo**, ang mga pulong hingpit nga mausab. (Sama sa **pagtandi** nga mga adhetibo.)

good

better

the best

bad

worse

the worst

2. Sa paghimo og mga pagtandi diha sa **superlatibo** niadtong mga adhetibo nga adunay **labaw** pa **kay sa usa ka silaba**, atong pormahon kini pinaagi sa pagbutang og “**the most**”una sa adhetibo. (Dili nato gamiton ang “**est**” diha sa katapusan sa adhetibo.)

Mga Ehemplo:

Your answers are **the most** correct of the class.

This is **the most** expensive car in the showroom.

PAGBANSAY: Sulati ang mga blangko sa mosunod nga mga sentence:

1. My sister is (smart) _____ I, but you're sister is _____.
2. Your girlfriend is (shy) _____ mine, but his is _____.
3. London is (far) _____ Paris, but Moscow is _____.
4. My boat is (big) _____ yours, but Joe's boat is _____.

II. Pang-angkon nga mga Adhetibo (Possessive Adjectives)

Ang pang-angkon nga mga adhetibo gigamit sa pagpakita nga ang usa ka tawo nag-angkon og usa ka butang. Ibutang kini sila una sa pangalan: my house, your house, our house. Ang matag personal nga puli sa pangalan adunay iyang tugbang nga pang-angkon nga adhetibo.

Mga Ehempto: Personal nga Puli sa Pangalan

I
you
he
she
it
we
you
they

Pang-angkon nga mga Adhetibo

my house
your dog
his shirt
her dress
its tail
our family
your homes
their shoes

PAHINUMDOM: Sa Iningles adunay usa ka **panglalaki nga pang-angkon nga adhetibo (his)** ug usa ka **pangbabaye nga pang-angkon nga adhetibo (her)**.

Ang pipila sa mosunod dili pang-angkon nga mga adhetibo, apan kinahanglan nga imong kat-unan kini, uban sa personal nga mga puli sa pangalan ug sa pang-angkon nga mga adhetibo.

Puli sa Pangalan.

I
you
he
she
we
they

Pang-angkon nga Adhetibo.

my
your
his
her
our
their

Pang-angkon nga mga Puli sa Pangalan.

mine
yours
his
hers
ours
theirs

Reflexive nga mga Puli sa Pangalan.

myself
yourself
himself
herself
ourselves
themselves

A. Ang-ang sa Intensidad — Mga Pagtandi

1. Sa **pagtandi** og mga adberbio nga naghulagway **og mga berbo nga aksyon** nga adunay **usa lamang ka silaba**, atong dugangan og “**er than**” sa katapusan sa adberbio. (Sama sa mga adhetibo)

Mga Ehemplo:

Mary runs fast, but John runs faster **than** Mary.

He works hard, but my brother works harder **than** he.

Martha will arrive very soon, but Anna will arrive sooner **than** she.

2. Sa **pagtandi** og mga adberbio nga naghulagway og mga **berbo nga aksyon** nga adunay **labaw kay sa usa ka silaba**, atong dugangan og “**more**” una sa adberbio ug “**than**” human sa adberbio.

Mga Ehemplo:

John speaks slowly, but Mary speaks **more** slowly **than** John.

My boss travels often, but I travel **more** often **than** he.

Richard plays quietly, but Joseph plays **more** quietly **than** he.

B. Ang-ang sa Intensidad — Mga Superlatibo

1. Ang superlatibo sa mga adberbio nga adunay **usa lamang ka silaba** giporma pinaagi sa pagbutang sa “**the**” una sa adberbio ug “**est**” human sa adberbio.

Ehemplo:

John works harder than Leo, but Tom works **the** hardest of all.

Martha writes faster than I, but Anna writes **the** fastest of all.

He plays music louder than she, but Michael plays **the** loudest of all.

2. **Ang superlatibo** sa mga adberbio nga adunay **labaw kay sa usa ka silaba**, giporma pinaagi sa pagbutang og “**the most**” una sa adberbio.

Ehemplo:

Robert plays soccer **better** than Paul, but Peter plays **the best** of all.

I ride more often than my father, but my mother rides **the most often** of all.

She works more carefully than her friend, but I work **the most carefully**.

PAGBANSAY: Linyahi ang mga adberbio sa mosunod nga mga sentence.

1. This difficult project isn't entirely finished.
2. She performs well on the piano, but her sister performs much better
3. My mother is too tired to come very early.
4. My sister studies very hard early in the morning.
5. Please paint this wall again more carefully.
6. John sings beautifully, but Jim sings more beautifully.

III. MGA HUGPONG SA MGA PULONG NGA PREPOSISYON (PREPOSITIONAL PHRASES)

Sa Iningles ang mga preposisyon mao ang mga pulong nga magsugod og usa ka hugpong sa pulong (gagmay nga pundok sa mga pulong). Kini gitawag og mga hugpong sa mga pulong nga preposisyon. Ang pulong nga “**by**” usa ka preposisyon. Kon kita moingon og “**by the car,**” kita adunay hugpong sa mga pulong nga preposisyon. Ang “**In**”usa usab ka preposisyon, kon kita moingon og “**in the street,**” kita adunay lain nga hugpong sa mga pulong nga preposisyon. Ang mga hugpong sa mga pulong naglihok isip mga adhetibo (naghulagway kini og usa ka butang o usa ka tawo) o isip mga adberbio (naghulagway kini og giunsa, kanus-a, diin o asa, tagpila, pila ka buok, o makapila)

Mga Ehemplo:

The man by the car (adh.) in the street (adb.) is my uncle

Peter came here after dinner (adb.) with his friends (adb.)

We were all against him (adb.) except the manager (adb.) of the store (adh.)

1. **Ang labing kasagaran nga mga preposition** sa Iningles mao ang mga:

at	by	in	to
for	from	of	
on	up	with	

2. Ang uban nga mga preposition mao ang mga:
above	except
across	into
after	over
against	regarding
along	since
among	through
around	throughout
before	till
behind	toward
beneath	under
between	underneath
beyond	until
but	upon
down	within
during	without

PAGBANSAY: Linyahi ang mga hugpong sa mga pulong niini nga mga sentence.

1. We all were against the idea, except Elder Rider.
2. The house behind the trees by the river in the country is hers.
3. Among all the people in the parade, we found a lost child in a pink dress.
4. I arrived at their house before they woke up in the morning.
5. The cow was in the barn behind the house with the red roof.

IV. Mga Pangsumpay (Conjunctions)

- A. Ang mga pangsumpay mao ang mga pulong nga nagsumpay og mga pulong, mga hugpong sa mga pulong, ug mga sentence.**

Mga Ehemplo:

You **and** I are friends. (mga pulong)

He ran in the street **and** over the bridge. (mga hugpong sa pulong)

My friend went home, **and** I went in the house. (mga sentence)

B. Ang labing kasagaran nga mga pangsumpay mao ang mga:

And

or

but

Mga Ehemplo:

We are going to Zimbabwe **and** Liberia next week.

Mom **or** Dad has to go with us.

You can go, **but** you can't stay very long.

C. Ang uban nga mga pangsumpay mao ang mga:

so

besides

so that

accordingly

because

however, although

if

meanwhile

although

since

unless

nevertheless

PAGBANSAYAY: Linyahi ang mga pangsumpay sa mosunod nga mga sentence.

1. I bought it because I needed it.
2. If you don't want to come, you don't have to.
3. She bought them so that you can use them.
4. Blessings will not come to you unless you are obedient.
5. Although the present is small, you will like it very much.

BULUHATON: Sa mosunod nga mga sentence, isulat ang “adh.” sa ibabaw sa mga adhetibo, ug “adb”.ibabaw sa mga adberbio. Linyahi ang mga hugpong sa mga pulong nga preposisyon.

1. I have a very pretty blue car.
2. Laura needs a much larger house.
3. Martha bought herself a very beautiful dress in a store near her hom
4. Elder Jones found so many “golden families” in his mission.
5. This house on the corner is prettier than the other one, but your house is the prettiest of all.
6. He works very well, but he takes a lot of time.

REGULAR NGA MGA BERBO

Group 1: “ed” litukon sama og “d”.

KARON	MILABAY	KARON nga PART.	MILABAY nga PART.
1. open	opened	are opening	have opened
2. love	loved	is loving	has loved
3. learn	learned	are learning	had learned
4. hurry	hurried	are burying	have hurried
5. change	changed	are changing	have changed
6. close	closed	are closing	had closed
7. answer	answered	are answering	have answered
8. continue	continued	is continuing	has continued
9. believe	believed	is believing	has believed
10. enjoy	enjoyed	is enjoying	had enjoyed
11. listen	listened	is listening	had listened
12. study	studied	are studying	have studied
13. explain	explained	is explaining	has explained
14. imagine	imagined	are imagining	have imagined
15. play	played	is playing	has played
16. clean	cleaned	is cleaning	had cleaned
17. arrive	arrived	are arriving	have arrived
18. rain	rained	is raining	has rained
19. name	named	are naming	have named
20. stay	stayed	is staying	has stayed
21. belong	belonged	are belonging	had belonged
22. plan	planned	are planning	have planned
23. prepare	prepared	are preparing	have prepared
24. receive	received	are receiving	had received
25. remember	remembered	are remembering	have remembered
26. follow	followed	is following	has followed
27. try	tried	is trying	had tried
28. use	used	are using	have used
29. travel	traveled	is traveling	has traveled
30. turn	turned	are turning	have turned
31. live	lived	are living	had lived

Group 2: “-ed” litukon sama og “t”

KARON	MILABAY	KARON nga PART.	MILABAY nga PART.
1. help	helped	are helping	have helped
2. dance	danced	is dancing	has danced
3. erase	erased	is dancing	had erased
4. walk	walked	is walking	has walked
5. cook	cooked	are cooking	had cooked
6. wish	wished	are wishing	have wished
7. smoke	smoked	is smoking	has smoked
8. like	liked	is liking	had liked
9. talk	talked	are talking	have talked
10. wash	washed	is washing	has washed
11. look	looked	are looking	had looked
12. pass	passed	are passing	have passed
13. ask	asked	is asking	has asked
14. promise	promised	is promising	had promised
15. jump	jumped	are jumping	have jumped
16. finish	finished	is finishing	has finished
17. work	worked	are working	had worked
18. dress	dressed	are dressing	have dressed

Group 3: “-ed” litukon sama og “ed”

KARON	MILABAY	KARON nga PART.	MILABAY nga PART.
1. end	ended	are ending	have ended
2. accept	accepted	are accepting	have accepted
3. attend	attended	is attending	has attended
4. fast	fasted	are fasting	have fasted
5. start	started	is starting	had started
6. expect	expected	are expecting	have expected
7. wait	waited	is waiting	has waited
8. exist	existed	are existing	had existed
9. guide	guided	is guiding	has guided
10. invite	invited	are inviting	have invited
11. need	needed	is needing	had needed
12. want	wanted	are wanting	have wanted
13. repeat	repeated	is repeating	has repeated
14. resurrect	resurrected	is resurrecting	had resurrected
15. visit	visited	is visiting	has visited

**IRREGULAR NGA MGA BERBO - #1
(MGA LABING KASAGARAN)**

Espesyal nga mga Berbo

KARON	MILABAY	KARON nga PART.	MILABAY nga PART.
1. go	went	going	gone
2. can	could	-----	could
3. am, is, are	was, were	being	been
4. have	had	having	had

Kasagaran nga mga Berbo

KARON	MILABAY	KARON nga PART.	MILABAY nga PART.
1. eat	ate	eating	eaten
2. give	gave	giving	given
3. say	said	saying	said
4. tell	told	telling	told
5. begin	began	beginning	begun
6. find	found	finding	found
7. teach	taught	teaching	taught
8. write	wrote	writing	written
9. speak	spoke	speaking	spoken
10. do	did	doing	done
11. make	made	making	made
12. read (rid)	read (red)	reading	read (red)
13. get	got	getting	got, gotten
14. think	thought	thinking	thought
15. know	knew	knowing	known
16. feel	felt	feeling	felt
17. take	took	taking	taken
18. bring	brought	bringing	brought
19. come	came	coming	come
20. see	saw	seeing	seen

IRREGULAR NGA MGA BERBO - # 2

KARON	MILABAY	KARON nga PART.	MILABAY nga PART.
1. bear	bore	bearing	borne, born
2. catch	caught	catching	caught
3. drink	drank	drinking	drunk
4. fall	fell	falling	fallen
5. buy	bought	buying	bought
6. drive	drove	driving	driven
7. cut	cut	cutting	cut
8. cost	cost	costing	cost
9. feed	fed	feeding	fed
10. draw	drew	drawing	drawn

11. build	built	building	built
12. find	found	finding	found
13. choose	chose	choosing	chosen
14. beat	beat	beating	beaten
15. become	became	becoming	become
16. bite	bit	biting	bitten
17. forget	forgot	forgetting	forgotten
18. fight	fought	fighting	fought
19. forgive	forgave	forgiving	forgiven
20. break	broke	breaking	broken

IRREGULAR NGA MGA BERBO - # 3

KARON	MILABAY	KARON nga PART.	MILABAY nga PART.
1. lie	lay	lying	lain
2. kneel	knelt	kneeling	knelt
3. shine	shone	shinning	shone
4. seek	sought	seeking	sought
5. sing	sang	singing	sung
6. shut	shut	shutting	shut
7. understand	understood	understanding	understood
8. run	ran	running	run
9. grow	grew	growing	grown
10. let	let	letting	let
11. wake	woke	waking	woken
12. lead	led	leading	led
13. sleep	slept	sleeping	slept
14. send	sent	sending	sent
15. hide	hid	hiding	hidden
16. fix	fixed	fixing	fixed
17. win	won	winning	won
18. spend	spent	spending	spent
19. keep	kept	keeping	kept
20. hurt	hurt	hurting	hurt
21. wear	wore	wearing	worn
22. lie	lied	lying	lied
23. ride	rode	riding	ridden
24. show	showed	showing	shown
25. stand	stood	standing	stood
26. hit	hit	hitting	hit
27. lose	lost	losing	lost
28. put	put	putting	put
29. steal	stole	stealing	stolen
30. leave	left	leaving	left
31. sit	sat	sitting	sat
32. mean	meant	meaning	meant
33. ring	rang	ringing	rung

34. hold	held	holding	held
35. shake	shook	shaking	shaken
36. throw	threw	throwing	thrown
37. sell	sold	selling	sold
38. fly	flew	flying	flown

ANG SIMBAHAN NI
JESUKRISTO
SA MGA SANTOS
SA ULAHING MGA ADLAW

